

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Opiskelijakirjaston verkkojulkaisu 2005

Maaailma kehysten vankina TV-uutisten kerronnallisesta dynamiikasta

Veikko Pietilä

Julkaisija: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Turku
1997
Julkaisu: Kanavat auki!
Televisiotutkimuksen lukemisto/ toim. Anu Koivunen
ja Veijo Hietala
Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen
julkaisuja A: 61
ISSN 0788-7906
s. 121-141

Tämä aineisto on julkaistu verkossa oikeudenhaltijoiden luvalla. Aineistoa ei saa kopioida, levittää tai saattaa muuten yleisön saataviin ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Aineiston verkko-osoitteeseen saa viitata vapaasti. Aineistoa saa opiskelua, opettamista ja tutkimusta varten tulostaa omaan käyttöön muutamia kappaleita.

www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi
opiskelijakirjasto-info@helsinki.fi

Maailma kehysten vankina

Tv-uutisten kerronnallisesta dynamiikasta

Kertova ja kerrottu maailma

Taannoisissa esseissään Hietala¹ erottaa tv-uutisissa kertovan maailman ja kerrotun maailman. Erottelu lähenee Morsen² esittämää jakoa tv-uutisten diskursiiviseen tilaan (discursive space) ja tarinatilaan (story space). Morsen³ mukaan "uutisten tarinatila ja diskursiivinen tila vastaavat, joskaan eivät yksi yhteen, ulkopuolista maailmaa, jossa uutistapahtumat sattuvat, ja studiota, jossa niistä kerrotaan". Morseen viitaten Hietala⁴ katsookin, että "tv-uutisissa tulee erottaa kertova tila (uutisstudio) ja kerrottu tila (ulkomaailma)". Aina nämä tilat tai maailmat eivät kuitenkaan esiinny toisistaan erillisinä vaan saattavat sekoittua toisiinsa.⁵

Kertova ja kerrottu maailma ovat tiloja eri henkilöille ja heidän toiminnalleen. Toimituksen ulkopuoliset henkilöt kuuluvat yksiselitteisesti kerrottuun maailmaan, myös silloin kun heitä haastatellaan studiossa (heidän tarinamaailmaan kuulumistaan määrittää tällöin kameraankatsomiskielto). Sitä vastoin toimittajien paikantuminen näihin maailmoihin näyttää pulmallisemmalta, ja tässä Morsen ja Hietalan näkemykset poikkeavat osaksi toisistaan.

Hietala⁶ on pyrkinyt täsmentämään toimittajien paikantumista em. tiloihin hyödyntämällä Genetten⁷ kertojatyyppittelyä. Karkeasti ottaen Genette tyypittelee kertojia kahdella ulottuvuudella. Yhtäältä hän erottaa ekstra- ja intradiegeettiset kertojat: edelliset ovat kertomusten varsinaisia kertojia kun taas jälkimmäiset toimivat kertomuksen sisällä (sisäkkäis-) kertojina. Toisaalta hän erottaa kertomuksen tapahtumiin osallistumattomat heterodiegeettiset ja niihin vähintäänkin havaitsijoina tai todistajina osallistuvat homodiegeettiset kertojat. Kertovaa ja kerrottua tilaa ajatellen heterodiegeettiset kertojat kuuluvat edelliseen ja homodiegeettiset jälkimmäiseen tilaan. Ulottuvuudet ristiintaulukoimalla Genette⁸ päättyy

nelikenttätypologiaan, johon Hietalan hahmotelma paikallistaa toimittajat seuraavasti:

	Ekstra-diegeettinen	Intradiegeettinen
hetero-diegeettinen	ankkuri	studiossa selostava kommentaattori tai toimittaja päälleselostava toimittaja (?)
homo-diegeettinen		päälleselostava toimittaja (?) 'paikan päällä' selostava tai haastatteleva toimittaja

Hietalan⁹ mukaan tv-uutislähetyksen ankkuri edustaa siis ekstra- ja heterodiegeettistä kertojaa ja kuuluu näin - kuten Morsenkin¹⁰ mukaan -kertovaan maailmaan. Vakka Hietala ei asiaa eksplikoikaan,¹¹ studiossa selostavat kommentaattorit ja toimittajat edustanevat hahmotelmassa intra- ja heterodiegeettisiä kertojia; edellisiä sikäli, että he kertovat ankkurin virittämän kertomuksen sisällä, ja jälkimmäisiä sikäli, että he toimivat studiossa, eivät sen ulkopuolella kerrotussa maailmassa. Myös Morsesta¹² studiokomentaattorit ja -toimittajat kuuluvat kertovaan maailmaan, tarkemmin sen sisällä erottuvaan intradiskursiiviseen tilaan.

Ulkopuolista maailmaa esittävän kuva-aineksen päälle selostava (voice over) toimittaja on hahmotelman kannalta pulmallinen tapaus. Toki hän -ankkurin virittämän kertomuksen sisällä selostaessaan - on intradiegeettinen, mutta koska hän selostaa näkymättömänä, jää epäselväksi, onko hän hetero- vai homodiegeettinen eli kuuluuko hän kertovaan vai kerrottuun tilaan.¹³ Hietala¹⁴ jättää kysymyksen auki implikoiden kuitenkin, että päälleselostava toimittaja kuuluisi kerrottuun maailmaan. Tässä hän eroaa Morsesta,¹⁵ jonka mukaan voice over -kerronnassa ääni juontuu "käytännössä toimittajalle ja katsojalle yhteisestä diskursiivisesta" - siis kertovasta - "tilasta" kuvan edustaessa tarinatilaa.

Hietalan¹⁶ mukaan toimittajasta tulee intra- ja homodiegeettinen, kun hän toimii tunnistettavasti studiotilan ulkopuolella esim. haastatellen - vaikkapa näkymättömänä - 'paikan päällä' jotain silmäätekevää tai selostaen asioita kuvaruudun esittämän mukaan 'paikan päälle' ehättäneenä. Tällaisena hänestä tulee kertojakokija, joka kuuluu kerrottuun maailmaan ja osallistuu sen tapahtumiin vähintäänkin niiden tarkkailijana tai todistajana. Morsesta¹⁷ taas niin haastattelu kuin stand up -selostus, jossa toimittaja

selostaa suoraan kameraan studion ulkopuolella taustanaan näkymä ulkomaailmasta, "sekoittavat tarinatilaa ja diskursiivisen tilan". Tällöin toimittaja edustaa diskursiivista kertovaa tilaa haastateltavan tai taustanäkymän edustaessa tarinatilaa.

Kertovan ja kerrotun maailman erottelun pulmakohdia

Hietalan kertovan ja kerrotun maailman erotteluun sisältyy joitakin pulmallisuuksia. Ensinnäkin hän lähtee siitä, että kertojat personoituvat henkilöiksi - ankkureiksi, kommentaattoreiksi, toimittajiksi jne. Tämä toki tuntuu luontevalta ajatellen heidän näkyvää ja kuuluvaa osuuttaan uutisjutuissa. Myös Hietalan lähtökohdakseen ottamassa narratologiassa kertojista puhutaan monasti henkilöinä, mutta narratologit korostavat toisaalta, että kertojassa on kyse "rakenteellisesta kategoriasta, kirjallisten keinojen joukosta"¹⁸ eli esitysstrategioiden ja -tekniikoiden kokonaisuudesta. Tarkasteltaessa kertojaa vain henkilöksi personoituna sivuutetaan iso joukko kertomuksen kehkeytymiseen vaikuttavia esitysstrategioita ja -tekniikoita.¹⁹ Tältä kannalta ankkureita, toimittajia jne. olisikin järkevintä pitää tiettyinä esitysstrategioina, kerronnallisina rooleina, jotka periaatteessa voisivat olla hyvinkin toisenlaisia kuin ne tätä nykyä tv-uutisissa tyypillisesti ovat.²⁰

Näitä kerronnallisia rooleja voidaan toki lähestyä Genetten typologian pohjalta. Voi kuitenkin kysyä, jakautuvatko ne Hietalan esittämään tapaan ankkurin ekstradiegeettiseksi rooliksi ja toimittajien sille alisteisiksi intradiegeettisiksi rooleiksi. Kyse on siitä, toimivatko jälkimmäiset ankkurin kerronnan sisällä sisäkkäisissä kertojaroleissa²¹ vai onko niin, että he jatkavat tai täydentävät ankkurin avaamaa kerrontaa, jolloin he toimisivat ankkuriin rinnastuvissa ekstradiegeettisissä rooleissa intradiegeettisten asemesta. Jos näin on, ankkurin ja toimittajien kerronnalliset roolit eivät olisi alisteisia vaan muodostaisivat rinnasteisten roolien rakenteen, jossa vastuu kerronnasta sen edetessä siirtyisi roolilta toiselle.

Kolmas pulma liittyy hetero- ja homodiegeettisten kertojaroolien erotteluun. Toki studion ulkopuolella toimivan toimittajan rooli voidaan Genetten luonnehdintojen mukaan lukea muodollisesti homodiegeettiseksi, mutta onko tähän myös asiallisia perusteita. Näet vaikka toimittaja olisi 'paikan päällä' tapahtumien tarkkailijana, suhteessa niihin osallisiin hän silti jää ulkopuoliseksi. Hän toimii tiedon kerääjänä ja välittäjänä sen aineksen pohjalta, jonka tapahtumat ja niihin osalliset hänelle antavat. Tältä kannalta toimittaja olisi myös 'paikan päällä' heterodiegeettinen ja kuuluisi kertovaan maailmaan. Kyse olisi vain kertovan tilan ulottamisesta studion ulkopuolelle.²² Nähdäkseni Morsen Hietalasta eroava kanta vihjaa tähän mahdollisuuteen.

Neljäntenä pulmana voisi mainita vielä seuraavan. Jos 'paikan päällä', selostavia toimittajia pidetään Hietalan tapaan intra- ja homodiegeettisinä, herää kysymys, eikö myös uutisjutuissa esiintyvillä ulkopuolisilla olisi sama kertojarooli. Kärjistetympin: eivätkö juuri he varsinaisina kokijoina, "joita suorastaan vaaditaan esittämään henkilökohtainen tulkintansa tapahtumista", ²³ ole varsinaisia intra- ja homodiegeettisiä (sisäkkäis)kertojia? Hietala ei kuitenkaan viittaa tähän mahdollisuuteen eikä tule siten pohtineeksi, missä määrin tämä saattaisi tukea kantaa, ettei raja hetero- ja homodiegeettisen kerronnan ja siten kertovan ja kerrotun tilan välillä kulje studion seinien mukaan vaan asettuu siihen, missä toimituskunta kohtaa ulkopuolisen maailman.

Kertovan ja kerrotun maailman suhteesta

Huolimatta pulmistaan erottelu kertovaan ja kerrottuun maailmaan nostaa esiin kiintoisia tv -uutisjuttujen rakennetta ja rakentumista koskevia kysymyksiä. Yksi niistä koskee näiden maailmojen vuorovaikutussuhdetta juttujen rakenteessa. Hietala ²⁴ lähestyy kysymystä nk. Screen-teorian klassisesta realistisesta tekstistä esittämän kerrontamallin pohjalta. Sen mukaan noissa teksteissä vallitsee diskurssien hierarkia. Ajatusta tv-uutisjuttuihin soveltaen niiden diskurssihierarkiassa ylinnä ovat kertovan tilan toimijoiden esitykset, huippuna ankkurin diskurssi. Niitä alempana ovat "kerrotun maailman toimittajat" diskurssineen ja kaikkein "alimpana hierarkiassa ovat tietysti kerrotun maailman henkilöt" diskurssineen. ²⁵

Hietalan mukaan rakenteen hierarkkisuudesta seuraa ainakin kaksi toisiinsa liittyvää seikkaa. Ensinnäkin alemman tason diskurssit pääsevät uutisjutuissa esiin aina ylemmän tason diskurssien kehystäminä. Esim. jonkin silmäätekevän sanomisia "saattavat kehystää niin haastattelija/kirjeenvaihtajan, studiokommentaattorin kuin lopulta uutistenlukijankin diskurssit". ²⁶ Toiseksi ylemmän tason diskurssilla on mahdollisuus ja jopa oikeus puuttua alemman tason diskurssihin mutta ei päinvastoin. Esim. jos alemman tason diskurssit ovat ristiriidassa keskenään, viime kädessä hierarkian huipulla oleva ankkurin diskurssi lausuu asiassa "lopullisen totuuden". ²⁷ Kertovan ja kerrotun maailman suhde jäsentyisi jutuissa näin hallitsevan ja hallitun suhteeksi.

Vaikka hierarkkinen rakenne saattaa yleisesti tv-juttuihin Hietalan-hahmotelma esittää sen nähdäkseni liian aukottomaksi ja lukkoonlyödyksi. Mm. koska alimman tason diskurssit ovat uutisissa todellisten eivätkä fiktiivisten henkilöiden esitystä, ylemmän tason diskurssit eivät välttämättä pysty hallitsemaan niitä niin suvereenisti kuin kertoja henkilöahmojen diskurssija klassisessa realismissa. Alemman ja ylemmän tason diskurssit saattavat käydä jutuissa kovaakin valtakamppailua. ²⁸ Mm. Masterman ²⁹ esittää mauk-

kaita esimerkkejä siitä, miten alemman tason diskurssi voi poiketa ylemmän tason diskurssin asettamasta kehyksestä, haastaa, rikkoa ja lopulta alistaa sen.

Teoreettisesti rakenteen eri tasoille sijoittuvien diskurssien tai yleisemmin kertovan ja kerrotun maailman suhteesta voidaan saada tarkempaa selkoa vain tutkimalla sitä empiirisesti. Hietala ei esseissään etene tähän suuntaan sen pitemmälle. Itse asiassa hänen hahmotelmansa mainituista maailmoista ei tunnu tarjoavan tähän niin tukevia eväitä kuin voisi toivoa. Tässä mielessä kertovaa ja kerrottua maailmaa onkin hedelmällisempää lähestyä enemmän Morsen esittämiä näkökohtia painottaen, viime kädessä niin, ettei maailmojen raja määrity studiotilan vaan uutistoimituksen kertoja-kollektiivin hallitseman tilan mukaan, joka monasti ulottuu studion seinien ulkopuolelle.

Kertova ja kerrottu maailma toistamiseen

Maailmojen erottelu mainitulta pohjalta lähenee Hartleyn³⁰ ja muidenkin ikään kuin audiitiiviselta kannalta esittämää jakoa institutionaalisiin ääniin (institutional voices) ja mukaanotettuihin ääniin (accessed voices). Tällöin kertova tila jäsenyisi toimituksen institutionaalisten ja kerrottu tila juttuun mukaanotettujen äänten mukaan. Tosin puhe kertovasta ja kerrotusta maailmasta käy tällöin yhä metaforisemmaksi. Itse asiassa kyse on ulkopuolisen todellisuuden kahdesta eri esittämistavasta: kertovassa tilassa sitä esitetään tavalla, jossa tuohon tilaan kuuluvien sormenjäljet ovat selvästi näkyvissä, ja kerrotussa tilassa tavalla, jossa ulkomaailma näyttäytyy näennäisen sormeilemattomana, autenttisena.³¹

Tiloja määrittävien esitystapojen erottelu kuvatulta pohjalta saattaa tuntua yksinkertaiselta mutta ei sitä käytännössä välttämättä ole. Erottelua vaikeuttaa etenkin tv-uutisten moniaineisuus. Onkin syytä aluksi erottaa puhe kuvasta ja muusta aineksesta ja erotella tiloja määrittävät esitystavat näiden aineskokonaisuuksien sisällä erikseen.

Puhe. Kertovaa tilaa määrittävä puhe on *kertovaa diskurssia* (KD), kerrottua tilaa määrittävä *ulkopuolista puhetta* (UP). KD:ta on toimittajien omalla äänellään esittämä sillä poikkeuksella, että milloin he lainaavat suoraan tai referoivat epäsuorasti jonkin ulkopuolisen tahon sanomaa, kyse on KD:n asemesta UP:sta. Edellytys on, että po. kohdat 'merkataan' konventionaalisin tunnistimin lainauksiksi tai referoinneiksi. UP:ta ovat tietenkin myös kaikki ulkopuolisilta juttuun mukaan otetut sound-bitet, puhepalat.

Kuva ja muu aines. Myös kuva voidaan jakaa kertovaa tilaa ilmentävään *toimitukselliseen kuvaan* (TK) ja todellisuutta näennäisen autenttisesti esittävään *ulkopuoliseen kuvaan* (UK). TK:ta ovat studiota ja siihen liitty-

vää esittävä kuva-aines sekä kaikki toimituksen juttuja varten vasiten valmistamat kuvat grafiikasta erilaisiin symboli- ja trikkikuviin. UK:ta taas on kaikki kuva-aines, joka esittää näennäisen sormeilemanomana juttujen aiheisiin liittyviä todellisuuden osia. Muu aines kuten häly, musiikki yms. voidaan erotella vastaavaan tapaan.

Toki kaikki uutisjutuissa oleva puhe, kuva ja muu aines on niissä vain esitysstrategisen ja -teknisen toiminnan tuottamana/valitsemana ja tähän tai tuohon järjestykseen saattamana. Juuri juttuja valmistettaessa hyödynnetyt esitysstrategiat ja -tekniikat jäävät huomiona, jos kertojakäsité rajoitetaan personoituna koskemaan vain valmiin tekstin esitystä.³² Seuraavassa keskityn kuitenkin valmiiseen tekstiin.

Edellisiin periaatteissa selviin erotteluihin sisältyy käytännössä omia pulmiaan. Mm. ei aina ole selvää, onko jokin toimittajan sanoma KD:ta vai UP:ta tai jokin kuva TK:ta vai UK:ta. Juttuihin mahdollisesti leikattu arkisto- ja muu vastaavaa aines muodostaa oman erityispulmansa. Sinänsä siihen sisältyvä 'vanha' UPO ja UKI vastaavat jutun yhteydessä tuotettua uutta UP:ta ja UK:ta mutta kantavat toisaalta toimituksellisia sormenjälkiä sikäli, että tuo aines on toimitettu juttuun muusta yhteydestä jossain erityistarkoituksessa. Sama koskee jutun pointteja metaforisesti alleviivaamaan valittua puhe-, kuva- ja muuta ainesta.³³

Lienee järkevää lukea kaikki kuvatulaiset rajatapaukset omiksi kategorioikseen kerrottua tilaa määrittävässä esitystavassa ja tarkastella niitä erikseen sikäli kuin aihetta ilmenee. Tuonnempana tarkasteltavaksi tulevassa esimerkkijutussa niitä ei ole, joten siinä kertovaa ja kerrottua tilaa määrittävät esitystavat voidaan niin puheen kuin kuvankin osalta erotella yksinkertaisesti edellisten kriteerien pohjalta. Tämä erottelu on välttämätön, jos halutaan tutkia empiirisesti, kuinka tiloja määrittävät esitystavat suhteutuvat toisiinsa ja millaista on vuorovaikutus on juttujen rakenteessa.

Tutkimusongelma ja sen lähtökohdat

Tarkoitukseni on kehittää ja koetella ajatusvälineitä ja menettelytapoja, jotka sopisivat uutisjuttujen kertovan ja kerrotun tilan - tai niitä määrittävien esitystapojen - suhteen empiiriseen tutkimiseen. Lähtökohtanani on Hietalan edellä mainittu ja muidenkin esittämä ajatus, että kertovaa tilaa määrittävä esitys pyrkii rakenteellisen ylivalta-asemansa ansiosta hallitsemaan kerrottua tilaa määrittävää esitystä. Keskeisessä asemassa on tällöin toimituksellisesta puheesta rakentuva KD. TK jäänee vähemmän tärkeäksi. Sen merkitys rajoittunee lähinnä uutislähetysten objektiivisuuden ja kaiken tietävyyden korostamiseen sekä KD:n täydentämiseen ja konkretisointiin. Niinpä keskeiseksi kysymykseksi nousee, millaisessa vuorovaikutus suhteessa KD on UP:een ja UK:oon.

Tätä lähtökohtaa voidaan täsmentää Connellin ajatuksilla toimituksen osuuden ja 'paikan päällä' osuuden suhteesta. Luen toimituksen osuuteen KD:n ja TK:n sekä 'paikan päällä' -osuuteen UP:n ja UK:n. Connellin³⁴ mukaan nämä osuudet "tarvitsevat toisiaan: ne toimivat yhdessä taatakseen toistensa totuuden ja asettaakseen edellisen auktoriteetti- tai ylivalta-asemaan". Yhteispelin onnistuessa KD:n ja todellisuudesta suodatetun UP:n ja UK:n välille syntyy "perspektiivien vastaavuus".³⁵

Yhteispelissä kehystävä, kohdentava, päälleselostava ja jutun 'sulkeva' KD merkityksellistää 'paikan päältä' noukittua UP- ja UK-ainesta, joka vuorostaan *autentisoi* ja auktorisoi KD:ta toimien Fisksen³⁶ mukaan sen totuuden takeena:

'Totuus' sijaitsee vain studiossa. Silti tuo 'totuus' riippuu autenttisuutensa puolesta silminnäkijöistä ja 'paikan päällä' -filmistä eli niistä 'raaka-todellisuuden' osasista, joiden merkitykset tosiasiallisuudessa luodaan studio-diskurssissa mutta joiden autentisoiva funktio antaa po. diskursseille mahdollisuuden peittää tuottava luonteensa ja sijoittaa näin merkitykset tapahtumiin itseensä.

KD saa ylivalta-asemansa eräänlaisen 'nurinkääntymisen' ansiosta. Käytännössä juttuun käsittelemä asia merkityksellistetään "raaka-todellisuuden osasten" perusteella. Kuitenkin uutisjutuille tyypillinen esitysjärjestys - ankkuri avaa, toimittaja jatkaa jne. - kääntää tämän järjestyksen nurin, jolloin alkaa näyttää kuin "raakatodellisuuden osaset" seuraisivat merkityksellistävää KD:ta sitä jälkikäteen autentisoiden. Dahlgren³⁷ huomauttaakin, että uutisille aihetta antavat todellisuuden toimijat

saattavat ohjelman kerrontalogiikassa usein näyttää kuin olisivat toimittajan tiedon jatkeita. (. .) Esim. ankkuri ja sitten toimittaja kertovat uutisjutussa, että tietty poliitikko on ilmoittanut pyrkivänsä uudistamaan verolainsäädäntöä. Sen jälkeen kuulemme ja näemme poliitikon sanovan tämän filminpätkässä, jolloin hän pelkästään kuvittaa toimittajan sanomaa.

Tarkastelen näiden ajatusten pohjalta KD:n suhdetta UP- ja UK-aineeseen yhdessä esimerkkijutussa, jota - häpeä tunnustaa - en ole itse nähnyt. Kyse on Gruneau ja Hackettin³⁸ (tästädes G&H) erittelemästä CBS:n 29.12.1986 lähettämästä uutisjutusta, joka käsitteli paluumuuttoa Yhdysvalloista tuolloiseen Neuvostoliittoon. Valitsin jutun ennen muuta voidakseni verrata kehittelemieni ajatusvälineiden tuottamaa erittelyä G&H:n erittelyyn. Valintaa puoltaa sekin, että G&H ovat litteroineet jutun varsin tarkantuntuksella, vaikka ovatkin sivuuttaneet muun ääniaineksen kuin puheen ja vaikka kuva-aineksen selostus olisi voinut olla paikka paikoin yksityiskohtaisempaa.

Olen järjestänyt jutun oheisessa litteraatiossa omaa erittelytapaani silmälläpitäen ja siten hieman G&H:sta poiketen. Litteraatio etenee otoksittain. Otosten eli jaksojen numerointi on vasemmanpuolimmaisessa sarakkeessa. Seuraava sarake kertoo otosten kuvakoot³⁹ ja sitä seuraava niiden keston sekunneissa. Ankkurisarake sisältää ankkurin ja toimittajasarake toimittajan KD:n. Esiintyjäsarake sisältää henkilöiden puhepaloista ja toimittajan referoinnista koostuvan UP:n. Kuvasarakkeessa on selostus otosten kuvista. Jaksojen I ja 18 kuvat ovat TK:ta, muiden jaksoiden UK:ta.

Gruneau ja Hackett esimerkkijuttua lukemassa

G&H erittelevät esimerkkijuttua varsin impressionistisesti yhtäältä erinäisten teknis-muodollisten ja toisaalta sisällöllisten piirteiden osalta. Koska ensinmainitun puolen erittely ei tarjoa vertailupohjaa omalle erittelylleni, sivuutan sen tässä. Jälkimmäisen puolen erittelyyn G&H suunnistavat sen ajatuksen pohjalta, että jutun sisällöllisiä piirteitä on määrännyt amerikkalainen arkiymmärrys (common sense) ja siihen sisältyvä ideologia, jonka mukaan ”amerikkalainen elämäntapa” on kaikessa suhteessa ylivoimainen verrattuna elämään Neuvostoliitossa”.⁴⁰ Jutun aiheena oleva tapahtuma asettaa haasteen ideologiselle ”kansalliselle ylpeydelle”⁴¹ - onhan noloa, että NL:n kommentoivallasta USA:n vapautteen päässeet alkavat yhtäkkiä palailla takaisin. Kuten G&H⁴² toteavat, tapahtuma loi

tv-uutisille pulman: liian uutisarvoisena sitä ei voi sivuuttaa, mutta se edellyttää asian selittämistä siten, että amerikkalainen arkiymmärrys - amerikkalaisen elämäntavan otaksuttu ylivoimaisuus - välttyy perus-tavanlaiselta haasteelta.

G&H tarkastelevatkin jutussa esitettyä retorisenä työnä, jonka tarkoituksena on ”kammitoida ja vähentää jutun voimaa amerikkalaisen elämäntavan rankkana kritiikkinä”.⁴³ Retorista työtä he jäljittävät sieltä täältä jutussa esitetystä. Heistä mm. ankkurin avausjuonnossaan esittämä implikoi, että paluumuuttoliike on alkanut vasta ”tänään” ja että palaajia on vain ”noin 50” kaikista vuodesta 1981 USA:aan muuttaneista 35 000:sta. Tärkeä retorinen keino on edelleen palaajien ja heidän paluusyidensä partikularisointi. Paluun pontimiksi esitetään henkilökohtaisia ja tunneperäisiä perusteita järkipäisten tai poliittisten syiden asemesta. Samaa palvelee palaajien marginalisointi. He osoittautuvat epäonnistuneiksi ja tällaisina epätyypilliseksi.

G&H huomauttavat, ettei jutussa suinkaan karteta USA:n kritiikkiä, mutta tämä tulee esiin vain palaajien suorassa tai referoidussa UP:ssa -toimittaja ei siihen tartu eikä kehittele tai laajenna sitä. Päinvastoin hän

jakson no.			ank-kuri	toimittaja	esiintyjät	kuva
1	lk	19	Vuodesta 1981 noin 35 000 henkilöä on siirtynyt Neuvostoliitosta Yhdysvaltoihin. Lähes kaikki ovat jääneet, mutta monet ovat joutuneet kokemaan kovia tässä maassa. Tänään noin 50 heistä lähti kotiin Venäjälle. CBS:n uutistoimittaja Wyatt Andrews oli paikalla.			Ankkuri puhuu kameraan kuvaruudun vasemmalla puolella. Ylhäällä oikealla 'ik-kuna', jossa USA:n ja NL:n liput, päällä sanat KOTIINMENO. USA:n lippu hallitsee värinsä ja sijaintinsa puolesta.
2	lk	6		Jos palanneilla venäläisillä on mitään yhteistä, se on		Mies käsivarsi naisen ympärillä, katsoo alaspäin, kuvaruudussa oikealle.
3	pk	3		että he tunsivat valtavaa koti-ikävää ystäviensä ja perheittensä luo.		Mies ja nainen syleilevät, kasvot toisiaan päin suorassa kulmassa kameraan.
4	elk	4		Jotkut kertoivat kyynelehtien	yksinäisyydestä ja rikosten pelosta.	Turkishattuinen itkevä nainen, katsoo kuvaruudussa vasemmalle.
5	pk	6		Useimmat olivat yrittäneet hankkia kodin New York Citystä, ja he lähtivät tästä syystä yhtä lailla kuin siitä etteivät he pitäneet Yhdysvalloista		Kohdistus kahteen mieheen tv-kaluston takana, etualalla valokuvaaja.
6	lk	6			"Kaiken kaikkiaan tunsin itseni vieraaksi, täysin vieraaksi Yhdysvalloissa. Päätin palata kotiin."	Mies, poika käsivarrellaan puhuu oikealta.
7	lk	6			"Kaipasin äitiäni, sukulaisiani, ystäviäni, kulttuuriani, kaupunkiani."	Mies, poika käsivarrellaan puhuu oikealta.
8	pk	2		Taiteilija Valeri Cleaver	ei kyennyt hankkimaan elantoaan	Claver katsoo kahteen, selin kameraan olevaan henkilöön.
9	lk	~			myymällä taidetta New Yorkin kilpailevilla markkinoilla.	Taiteilija puhuu.
10	Pk	3.5		Hänen 16-vuotias tyttärensä Karina	ei pitänyt teini-ikäisten ystäviensä	Lentoaseman penkillä lähellä pikkupoikaa istuva tyttö katsoo kuvaruudussa vasemmalle.
11	lk	13			materialismista.	Karina puhuu katse kuvaruudussa oikealle.
12	lk	3		Neuvostoliiton virkamiehille se oli propagandateatteria.		Useita miehiä kävelee jonossa joukon läpi, kuvaruudussa vasemmalle.
13	kk	2		Virkailijat järjestivät palajaajat näyttämölle.		Kaksi miestä hamaissa puvuissa, toinen puhuu megafoniin kasvot kameraan.
14	pk	2		myönsivät heille viisumin samalle lennolle.		Mies megafonin kanssa kasvot kameraan.
15	kk	3		ja johdattivat heidät ulkomaankirjeenvaihtajia täynnä olevaan huoneeseen.		Palajaaja ja viestinten edustajia.
16	lk	2		jopa ennen kuin palajaajat oli tullattu.		Mies valokuvaa kuvaruudussa vasemman suuntaan, kohdennus käsiin ja kameraan.
17	pk lk	5		Neuvostoliittolaiset havittelevat tästä oppituntia - että siirtolaisuus voi kulkea toisinkin päin.		Nainen kävelee väkijoukon läpi.
18	pk	15		Kotiinpaluu opettaa toistakin idästä ja lännestä - jotakin, mitä neuvostoliittolaiset eivät havitteleet. Se on, että kella tahansa amerikkalaisella, joka haluaa jättää maan, on siihen oikeus, kun taas Neuvostoliiton kansalaisilla ei tätä oikeutta ole. Palaajien piti hyödyntää Amerikan vapautta jättääkseen sen.		Toimittaja puhuu suoraan kameraan. Hänen nimensä ja CBS News on tekstitetty
19	pk	5		Propagandashow muistuttaa, ettei Amerikan vapaus sovi kaikille.		Päris kunta syleilee suorassa kulmassa kameraan.
20	pk	2		Mikä on vapautta amerikkalaisille, voi näyttää hurjalta epävarmuudelta.		Kaksi henkilöä vilkuttaa katseet kamerasta pois päin.
21	pk lk	4		koti-ikävän vaivaamasta venäläisestä, joka pitää parempana ennustettavaa ja tuttua neuvostoliittolaista elämää.		Mies käsivarsi naisen ympärillä, kävelevät vasemmalle kuvaruudussa. Nainen itkee pyyhkien otsaansa.
22	pk	2		Kaikki vapautta kai-paavat		Harmaapukuinen mies puhuu megafoniin kasvot kameraan mutta katse vähän vasemman päin.
23	kk	5		eivät aina opi olemaan vapaita. Wyatt Andrews, CBS News, Moskova.		Lentokentältä selkä kameraan päin hiljakseen poistuvia ihmisiä.

kammitsoi kritiikin mahdollista voimaa alkamalla tulkita tapahtumaa jaksosta 12 eteenpäin propagandateatteriksi, pseudotapahtumaksi, jota ei olisi sattunut ilman NL:n viranomaisten 'masinoimia'. Pyrkimyksenä on tällä kurin delegitimoida NL:n tarkoittama sanoma. Delegitimointi jatkuu, kun toimittaja rinnastaa "NL:n propagandan" jaksosta 18 lähtien "Amerikan vapauteen". G&H:sta rinnastus kutsuu esiin kumpaan kansakuntaa koskevia stereotyyppioita. Mm. fraasi amerikkalaisen vapauden "hurjasta epävarmuudesta" viittaa heistä myyttiin Villin Lännen rajamaista. Kuten havaitaan, G&H:n retorisen työn erittely jää kutakuinkin hajanaiseksi ja impressionistiseksi. He pystyvät toki kaivamaan esiin jutun keskeisimpiä ja tärkeimpiä retorisia kuvioita, mutta toisaalta heiltä jää ottamatta varteen paljonkin sellaista, joka on omiaan valaisemaan jutun puhuttelutoimintaa laajemmin, monipuolisemmin ja yksityiskohtaisemmin. Tähän ainekseen käsiksi pääseminen edellyttää G&H:n otetta systemaattisempaa lähestymis- ja erittelytapaa. Pyrin dokumentoimaan tätä erittelemällä seuraavassa juttua aiemmin esittämieni suuntaviivojen pohjalta. Niiden mukaisesti kohdennan erittelyn siihen, kuinka KD toimii suhteessa UP:een ja UK:oon ja kuinka nämä vastavuoroisesti toimivat suhteessa KD:een.

Esimerkkijutun toinen luenta

Toimittajan osuus jakautuu esimerkkijutussa selvästi kolmeen temaattiseen kokonaisuuteen. Ensimmäinen on palumuuton syiden teema (jaksot 2-11), toinen NL:n tapahtumasta järjestämän propagandateatterin teema (jaksot 12-17) ja kolmas USA:n vapaus vs. NL:n kommentoivalta -teema (jaksot 18-23). Ankkurin juonto kohdentaa jutun yleisesti USA:n ja NL:n muutto-suhteisiin ja erityisesti palumuuttotapahtumaan mainituista teemoista ankkuri nostaa juonnossa esiin varsinaisesti vain palumuuton syiden teeman ja senkin alustavasti ("monet ovat joutuneet kokemaan kovia...")

Paitsi että juonto kohdentaa juttua, se myös kehystää sitä. Kehystystä ovat ennen muuta G&H:nkin mainitsemat vastakkainasettelut: muuttoa NL:stä jo vuodesta 1981 vs. palumuuttoa vasta "tänään" sekä 35 000 NL:sta muuttanutta vs. vain "noin 50" palumuuttajaa. Tätä kehystystä tukee jakson 1 TK:n lippuasetelma. USA:n lipun siinä saama hallitseva asema luo KD:n ja TK:n välille vahvaa perspektiivien vastaavuutta. Lippu-asetelmassa oleva kirjoitus kotiinmeno (going home) vastaa jutussa omaksuttua yhdysvaltalaisista näkökulmaa. Vaikutelma olisi ollut koko lailla toinen, jos 'ikkunassa' olisi lukenut palaajien näkökulmaa ilmentäen kotiinpaluu tai -tulo. Juonnon alustava kohdennus palumuuton syihin toimii samalla myös tämän teeman alustavana kehystyksenä.

Tarkastelen seuraavaksi KD:n ja UP:n suhdetta yksityiskohtaisemmin. Keskeinen huomio kohdistuu tällöin niihin KD- ja UP-osiin, joiden välillä on suurempaa tai epäsuorempaa sisällöllistä vastaavuutta.

Aluksi on syytä panna merkkeille, että suoraa tai toimittajan referoimaa UP:ta esiintyy vain paluumuuton syiden teeman yhteydessä. Kuten G&H:kin huomauttavat, paluumuutto oli yhdysvaltalaisen arkijärjen näkökulmasta kummallista, ja niinpä sitä oli pyrittävä selittämään - 'objektiivisuuden' nimissä vieläpä niin, että palaajat saivat esittää paluusyynsä 'autenttisesti'. Toki se, millaisia syitä esittäneet ovat päässeet jutussa esiin omalla äänellään tai toimittajan referoimana, on varmastikin harkitun valinnan tulosta.⁴⁴ Tästä todennäköisestä valikoinnista ei jutussa kuitenkaan näy tavan mukaan mitään merkkejä.⁴⁵

Ankkurin KD:ssa vain 2. virkkeen sivulause "mutta monet ovat..."⁴⁶ on - vaikkakin epäsuorasti - sisällöllisessä yhteydessä palaajien UP:een jaksoissa 4-11. Kuten huomautin, sivulause kohdentaa jutun alustavasti paluumuuton syihin ja toimii samalla teeman käsittelyn yleisenä kehystäjänä. Sivulause merkityksellistää palaajat "kovia kokeneiksi" vihjaten näin siihen, että paluusyyn löytyvät yksilöllisistä kokemuksista, eivät niinkään kokemuksiin aiheita antaneista oloista. Tosin tämä puoli nousee esiin epäsuorasti sen kautta, että palaajat merkityksellistetään vihjauksenomaisesti tässä maassa "koville joutuneiksi".

Kehystys jää kaikkiaan aika väljäksi, mutta kohdentaa huomion kuitenkin painokkaammin olojen seurauksiin ("kovat kokemukset") kuin itse oloihin. Se, mistä "kovien kokemisessa" on kyse, jää juonnon KD:ssa auki. Sanottu synnyttääkin arvoituksen, johon alkaa odottaa tuonnempana tulevaa vastausta. Vastauksen antaessaan jaksot 4-11 UP autentisoi sivulauseen sitä merkityksenantoa, että paluusyyn löytyvät yksilöllisistä kokemuksista. Tältä osin KD:n ja UP:n välille rakentuu selvä perspektiivien vastaavuus.

Toimittaja nimeää KD:nsa alussa (jaksot 2 ja 3) kaikille yhteiseksi paluusyynksi "valtavan koti-ikävän". Tekemällä koti-ikävästä yhteisen nimittäjän KD luo kehyksen, jonka sisään palaajien itsensä esittämiä "kovia kokemuksia" ilmentävät syyt - "yksinäisyys ja rikosten pelko" (jakso 4) asunnonsaanti- ja toimeentulovaikeudet (jaksot 5, 8 ja 9) sekä vierauden- ja vastenmielisyydentunteet (jaksot 6, 10 ja 11) - sijoittuvat. Suhteessa ankkurin KD:ssa esittämään toimittajan KD:n avauksen voi tulkita vihjaavan, että ankkurin implikoimat ja palaajien täsmentämät "kovat kokemukset" ovat herättäneet koti-ikävän, joka sitten olisi ollut varsinainen sysäys paluuseen. Näin kokemuksiin aiheita antaneet olot katoavat syykartan marginaaliin. Katoamista tehostaa se ankkurin ja toimittajan KD:n yhteinen implikaatio, että monista koville joutuneista vain nämä "noin 50" palaajaa eivät ole kestäneet koettelemusten kiirastulta vaan ovat tässä suhteessa epäonnistuneita poikkeustapauksia.⁴⁷

Kiintoisaa on, että toimittajan KD:n kärjeksi vetämää ja vielä jaksossa 21 paluun perussyiksi implikoimaa koti-ikävää autentisoi selvästi vain yksi - tosin suora - UP-osa (jakso 7). Niinpä sekin lukutapa olisi mahdollinen, että suuri osa palaajien UP:na esitetystä asettuisi jännitteeseen suhteeseen KD:n yhteisenä paluusyynä painottaman koti-ikävän kanssa. Oli miten oli, sitä KD:n yleisempää merkityksenantoa, että paluusyyt olisivat koti-ikävän tapaisia yksilöllis-tunneperäisiä perusteita, autentisoivat kaikki paluusyistä kertovat UP-osat. Vähintäänkin tällä tasolla jutussa luodaan siis toimittajan KD:n ja UP:na esitetyn välille selvä perspektiivien vastaavuus.

KD:n merkityskellistävä ja UP:n autentisoiva toiminta painottavat 'objektiivisena' tosiseikkana sitä, että paluu aiheutui ensi sijassa Yhdysvaltain kannalta harmittomasta koti-ikävästä, jonka takana sitten oli näitä tai noita "kovia kokemuksia". Kokemuksia tuottaneet olot tulevat esiin vain ohimennen ja jäävät asetelman "kovat kokemukset"—> koti-ikävä varjoon. Yksityiskohtaisemmalla tasolla tätä etusijaistettua lukutapaa kauppitteleva perspektiivien vastaavuus KD- ja UP-osien välillä kuitenkin horjahtelee. Syynä on mm. kielen moniselitteisyys ja siitä esityksiin tunkeutuva "merkityksen ylenmäärä".⁴⁸ Paluusyitä onkin mahdollista lukea painottaen koti-ikävän asemesta "kovia kokemuksia" ja niihin aiheita antaneita oloja. Tämä kyseenalaistaa ajatusta, että hierarkiassa rakenteellisesti ylempänä oleva KD pystyisi muina mutkitta asettamaan perspektiivin, jota vastaavaksi UP:na esitetty saumatta sovituisi.

Kuten kävi ilmi, vain paluumuuton syiden osalta KD:ssa esitettyä autentisoitiin UP:lla. Sitä vastoin niin propagandateatteriteemaa kuin USA:n vapaus vs. NL: n komento valta -teemaa koskeva esitettiin puhtaasti toimittajan KD:na turvautumatta ulkopuolisiin ääniin. Tämä on ymmärrettävää sikäli, että po. teemojen osalta esitetty vastannee arkiymmärryksen kuvaa noista asioista. Mm. Tuchman⁴⁹ huomauttaa, että milloin esitettävät asiat ovat arkiymmärryksen mukaisia, toimittajat eivät useinkaan katso tarpeelliseksi dokumentoida niitä ulkopuolisten tahojen esittämällä.

Siirryn sitten erittelemään KD:n ja UK:n suhdetta. Aluksi pari yleisempää näkökohtaa. Jo Epstein⁵⁰ huomautti aikoinaan, että jutun juoneksi valittu teema (story line) määrää niin jutun sanallista kuin kuvallistakin esittämistä. Itse asiassa juuri se tuottaa KD:n ja ulkopuolisen aineksen välille perspektiivien vastaavuutta. Sanan ja kuvan suhdetta voi täsmentää Barthesin⁵¹ asiasta esittämällä huomioilla. Hänestä kuvan moniselitteisyyden asettama ongelma on johtanut kehittämään tekniikoita, joiden tarkoituksena on kesyttää tuo moniselitteisyys kiteyttämällä kuvalle tietty merkitys sen sallimista monista mahdollisista. Palvellessaan tätä funktiota kuvaan liittyvän sanallisen tekstin voi sanoa merkityksellistävän sitä.⁵² Näin KD:n ja UK:n suhdetta on järkevää lähestyä saman kysymyksen pohjalta kuin KD:n ja UP:n suhdetta eli kysyen, miten KD merkityksellistää UK:ta ja miten näin merkityksellistävä UK toimii suhteessa KD:een.⁵³

Etenen seuraavassa tarkastelussa jaksoittain aloittaen jaksosta 2 (jakson I KD:n ja TK:n suhteestahan oli puhe jo edellä).

Jakson 2 kuva - mies käsivarsi naisen ympärillä - ei ensinäkemältä tunnu liittyvän sen likeisemmin jakson KD:een. Kiinnitettäköön kuitenkin huomiota KD:n sanaan "yhteistä". Väitän, että juuri se merkityksellistää kuvaa tietyllä tavalla - sen ansiosta miehen käsivarsi naisen ympärillä alkaa merkitä konnotatiivisesti "yhteisyyttä". Näin konnotoituna kuvasta tulee metaforinen vertauskuva sille "yhteiselle", joka KD:n mukaan luonnehtii kaikkia palaajia. Jakson 3 kuvassa mies ja nainen syleilevät toisiaan. Jakson KD:n sanat "valtavaa koti-ikävä" merkityksellistävät syleilyn tapahtumaksi, jossa jompi kumpi henkilöistä on palannut "valtavan koti-ikävän" ajamana toisen luo. Näin konnotoituna kuvasta tulee "valtavan koti-ikävän" vertauskuva.

KD:n näin merkityksellistämistä jaksojen 2 ja 3 kuvista tulee havainnollisuudessaan voimakas vertauskuvallinen todiste sille KD:n väitteelle, että kaikkien palaajien paluun yhteinen perussyys on juuri yksilöllis-tunneperäinen (ja USA:n kannalta harmiton) koti-ikävä. Huomattakoon, että moniselitteisinä kuvat voidaan merkityksellistää eri tavoin ja saattaa näin autentisoimaan eri merkityksenantoja. Esimerkiksi ympäröivä käsivarsi ja syleily voidaan merkityksellistää paitsi "yhteisyyttä" ja "koti-ikävä" myös "sidonnaisuutta" ja "riippuvuutta" konnotoiviksi kuten jatkossa nähdään.

Jakson 4 kuvassa on turkishattuinen itkevä nainen. Turkishattuisuuden voi katsoa "venäläisyyttä" konnotoivana alleviivaavan jakson 2 KD:n sanaa "venäläisillä". Naisen itkun ansiosta jakson 4 KD:n sanat "Jotkut kertoivat kyynelehtien" merkityksellistävät hänet yhdeksi niistä, jotka toimittajan referoinnin mukaan kertoivat "yksinäisyydestä ja rikosten pelosta"⁵. Näin tuiminajan epäsuorana referointina esittämä UP saa suoran esityksen sävyä, vaikkei nainen kuvassa puhukaan kuten Valeri Cleaver ja Karina vastaavanlaisissa tapauksissa jaksoissa 9 ja 11.

Jakson 5 KD:n ja kuvan välillä ei ole selvempää yhteyttä. Toki kamerakohdistuksen kahteen mieheen voi ajatella implikoivan, että miehet olivat yksiä niistä "useimmista", jotka "olivat yrittäneet hankkia asunnon New York Citystä" kuten KD:ssa sanotaan. Suhteessa myöhempään KD:een - varsinkin jakson 13 KD:n väitteeseen, että NL:n virkamiehet järjestivät palaajat näyttämölle" - kuva saa toisentyypisen merkityksen; tällöin näet sen tv-kalusto ja valokuvaajat alkavat konnotoida paluumuuttoa viestimiä varten vasiten 'näyttämölle' järjestetyksi pseudotapahtumaksi.

Jaksojen 6-11 kuvat toimivat lähinnä todisteina sille, ettei jaksoissa suorana tai referoituna esitetty UP ole toimittajan keksimää vaan peräisin autenttisesti palaajilta itseltään. Se että Valeri Cleaveriksi ja Karinaksi nimetyt henkilöt puhuvat jaksojen 9 ja 11 kuvissa, saa toimittajan heitä epäsuorasti referoiden esittämän vaikuttamaan kuin suoraan heidän suustaan tulevalta.

Jaksossa 12 - jossa paluumuuton syiden teema vaihtuu NL:n järjestämän propaganda teatterin teemaksi - KD:n ja kuvan yhteyden tulkinnan pohjaksi asettuu tuolloin USA:ssa ja muuallakin NL:sta vallinnut stereotypia, jonka mukaan NL pyrki hyödyntämään jokaisen mahdollisen tilanteen propagandistisesti. Jakson KD:n sanat "Neuvostoliiton virkamiehille" merkityksellistävät 'hanhenmarssia' väkijoukon halki kulkevat miehet NL:n virkamieheksi ja yleisemmin - NL-stereotypian pohjalta - NL:n virkavaltais-byrokraattisen koneiston ja sen käskyvaltaisen toiminnan vertauskuvaksi (huomaa mm. 'hanhenmarssi' = 'seuraa johtajaa'). Näin konnotoituna kuva autentisoi KD:ssa sanottua pyytäen meitä vakuuttumaan omin silmin siitä, kuinka NL:n byrokratia järjestää propagandateatteria.

Jaksossa 13 KD merkityksellistää kuvan miehet "virkailijoiksi". Toisaalta kuva saa tämän ylittäviä metaforisia ulottuvuuksia miesten harmaa-pukuisuuden ja megafonin ansiosta. Kyse ei siten olekaan vain "virkailijoiden" vaan laajemmin NL:n harmaapukuis-kasvottoman komentokoneiston laumojaan megafonin välityksellä kaitsevasta toiminnasta. NL-stereotypian suosiollisella avustuksella KD merkityksellistää kuvan sanomaansa vahvasti autentisoivaksi. Meitä kutsutaan jälleen vakuuttumaan omin silmin, että komentovalta todellakin pyöritti propagandateatteria.

Jakson 14 KD:n ja kuvan suhteeseen pätee sama. Huomattakoon varsinkin megafonin molemmissa jaksoissa saama asema komentovaltan kaitsemistoiminnan vertauskuvana. Toisenlaisen - vaikkapa pelastustoimintaa koskevan - KD:n kontekstissa megafoni saisi aivan eri merkityksiä.

Jakson 15 sinänsä rutiininomainen kuva palaajien ja viestinten edustajien tapaamisesta konnotoituu KD:n kokonaisyhteydessä merkitsemään propaganda-teatteria ja autentisoi tällaisena KD:n merkityksenantoa tapahtumalle. Jakson 16 kuvan suhde KD:een on moniselitteisempi. Yhtäältä kuvassa näytetyn kameran voi ajatella olevan yhteydessä jakson KD:ssa puhuttuun tullauskysymykseen, mutta toisaalta KD:n kokonaisyhteydessä kameralla kuvaamisen voi ajatella vihjaavan siihen, mikä KD:n kontekstissa mieltyy kuvauksen kohteeksi - so. paluumuuttotapahtumaan "näyttämölle järjestettynä" pseudotapahtumana.

Jaksossa 17 KD:n puhe siirtolaisuuden toisensuuntaisuudesta saa vertauskuvakseen kuvassa väkijoukon halki kävelevän naisen. Kuva yhdestä kävelijästä alkaa KD:n luomassa merkityskontekstissa konnotoida sitä KD:ssa sanomatta jätettyä mutta toki mm. ankkurin juonnossa implikoitua näkemystä, että muuttoliike USA:sta NL:oon tulee aina jäämään minimaaliseksi suhteessa päinvastaiseen muuttoliikkeeseen.

Koska jakson 18 kuva ei ole UK:ta, sivuutan sen huomauttaen vain, että tässä jaksossa siirrytään propagandateatteriteemasta teemaan USA:n vapaus vs. NL:n komentovalta. Tämä teema asettaa horisontin loppujaksojen KD:n ja UK:n suhteiden erittelylle.

Jaksossa 19 on kiintoisaa, että siinä KD:n vapaus vs. ei-vapaus -teema rinnastuu samanlaiseen (samaan?) syleilykuvaan, jonka jakson 3 KD merkityksellisti "kotikävää" konnotoivaksi. Jakson 19 KD:n merkityksellistämänä syleily alkaa tämän asemesta konnotoida "sitoutuneisuutta" vapauden vastakohtana. Näin konnotoituvana kuva alleviivaa ja autentisoi metaforisesti sitä KD:n väritettä, ettei "Amerikan vapaus sovi kaikille".

Jakson 20 kuvasta tulee KD:n vapaus vs. ei-vapaus -teeman merkityksellistämänä vertauskuullinen 'hyvästijättö vapaudelle'. Koska henkilöt vilkuttavat Moskovassa katseet kamerasta pois päin, vilkuttamisen, hyvästelyn kohde on USA, sen vapaus, jota palaajien "piti hyödyntää., jättääkseen sen" kuten jakson 18 KD:ssa sanotaan.

Jakson 19 tavoin jaksossa 21 KD:n vapaus vs. ei-vapaus -teema rinnastuu samanlaiseen (samaan?) kuvaan, jonka jakson 2 KD merkityksellisti "yhteisyyttä" konnotoivaksi. Jakson 21 KD:n kontekstissa miehen käsivarsi naisen ympärillä alkaa sitä vastoin konnotoida "sitoutuneisuutta" - tässä ehkä lähinnä sitoutuneisuutta "ennustettavaan ja tuttuun neuvostoliittolaiseen elämään" kuten KD julkituu. Ongelmallinen ainesosa kuvassa on naisen itku. Se voi olla itkua ilosta, mutta sen voi ajatella konnotoivan myös tunteiden ristiriitaisuutta. Ehkä niillekin, jotka eivät oppineet olemaan vapaudessa "vapaita" (jakson 23 KD), jää silti jokin ristiriitainen kaipuu vapauteen. Itku voi ilmentää myös pettymystä: "Kaipasin olla vapaa, mutta en oppinut olemaan sitä" (vrt. jaksojen 22 ja 23 KD). Myös seuraava tulkinta on mahdollinen vaikka tuntuukin ylivilkuttelulta: kuvassa komentovalta (mies) on kietonut käsivartensa naisen ympärille ja taluttaa tätä pois vapaudesta, ja nainen itkee tietäessään joutuvansa niin sanotusti ojasta allikkoon.

Jaksossa 22 KD:n puhe "kaikista vapauteen kaipaavista" kontrastoituu kuvan harmaapukuisen miehen ja megafonin konnotoimaan NL:n komento-valtaan - konnotaatioon, joka kuvalle tuotettiin propagandateatteriteeman yhteydessä jaksoissa 13 ja 14. Merkillepantavaa jaksossa on juuri KD:n ja kuvan kontrastisuhde: KD artikuloi vapautta kuvan saadessa kunnian artikuloida sen vastapoolia, ei-vapautta. Pitemmälle menen - mutta ehkä jälleen ylivilkuttelusta - kuvan voi tulkita tarjoavan selitystä sille, miksi vapautta kaipaavat "eivät aina opi olemaan vapaita" (jakson 23 KD): siksi, että komentovalta on kasvattanut heidät tällaisiksi.

Jakson 23 KD merkityksellistää selkeä kameraan eli siitä pois päin kävelevät niiksi "vapautta kaivanneiksi" epäonnistujiksi, jotka eivät oppineet "olemaan vapaita". Vapauden hyvästelleenä he kävelevät ei-vapauteen - tosin hiljaksiin eli ilmeisesti epäroiden, ehkäpä ristiriitaisen tunteiden vallassa tai allapäin, alistuneina ja pettyneinä. Joka tapauksessa KD:n merkityksellistämänä kuva huokuu epäonnistuneisuutta jollaisena se autentisoi saumatta KD:n väitettä, että vapauden kaipuu ja vapaaksi oppiminen ovat kaksi eri asiaa.

Erittelystä on syytä nostaa esiin seuraava seikka. Esimerkkijuttu etenee melko konkreettisesta paluumuuton syiden teemasta aika abstraktiin USA:n vapaus vs. NL:n komentovalta -teemaan. Teemasta toiseen siirryttäessä KD:n merkityskellistävä ja UK:n autentisoiva vuorovaikutus alkaa puolestaan toteutua yhä selvemmin vertauskuvallisella tasolla. Tällöin tulee esiin kaksi keskenään ristiriitaisen tuntuista tendenssiä. Yhtäältä KD:n merkityskellistävä toiminta näyttäytyy selvempänä kuin muulloin, koska sanan ja kuvan vastaavuus ei ole niin ilmeistä kuin useinkin konkreettisempien teemojen yhteydessä. Toisaalta kuvan merkityspotentiaali käy yhä vaikeammin hallittavaksi - se alkaa pursuilla yli ja ohi KD:n merkityksenannon. Nimenomaan ristiriitaisuudessaan nämä tendenssit avaavat kiintoisia näkymiä sanan ja kuvan vuorovaikutusproblematiikkaan.⁵⁴

Edellisessä KD:n ja UK:n suhteen erittelyssä pidin johtolankanani sitä merkityksenantoa, jonka esimerkkijuttu nähdäkseni pyrkii asettamaan etusijalle. Tämä ei tietenkään ole ainoa mahdollisuus. Saattaisi itse asiassa olla hyvinkin hedelmällistä lähteä muunlaisista näkökulmista, muita - ehkä teoreettisempia - seikkoja korostaen. Lähdetessä etusijalle asettuvan merkityksenannon näkökulmasta tullaan ehkä korostaneeksi liikaa sitä perspektiivien vastaavuutta, jota KD:n ja UK:n yhteispelissä pyritään tuottamaan. Toisenlaisista lähtökohdista huomio kiinnittyisi ehkä helpommin kohtiin, joissa perspektiivien vastaavuus horjuu tai kyseenalaistuu.

Erittely osoittaa joka tapauksessa, ettei jutun ulkopuolinen kuva-aines ole vain sitä havainnollistavaa tai yleisesti autentisoivaa rekvisiittaa vaan että sillä on olennainen tehtävä jutun puhuttelun toteuttamisessa. Esimerkki-jutun kuvat, jotka sinällään esittävät vain palaajia ja paluuseen liittyviä tapahtumia Moskovan lentokentällä, saavat KD:n merkityksellistämällä erityistä painoa jutun teemojen totuudellisuuden takaavina todisteina. Jutussa ei esim. tyydytä vain sanomaan, että paluun yhteinen perusponnin oli yksilöllis-tunneperäinen koti-ikävä, vaan tämä myös 'todistetaan' merkityksellistämällä kuva-aines, joka voi puhua aivan muusta, tuon 'todistamisen' kannalta sopivalla tavalla. Tämän seikan G&H sivuuttavat omassa erittelyssään tyystin.

Kun todellisuuden tapahtumia viattoman tuntuisesti heijastava kuva-aines merkityksellistetään sopivalla tavalla, siitä luodaan yhtenäinen, KD:ssa sanottua autentisoiva kuvakertomus, joka ei osoita vain, että KD:ssa kerrottu on todella tapahtunut, vaan myös, että tapahtumat ovat todellakin juuri sitä, mitä KD sanoo niiden olevan.⁵⁵ Uutisjuttujen kuva-ainesta ei näin ollen tule tarkastella omana kokonaisuutenaan vaan nimenomaan suhteessa sitä merkityksellistävään KD:een. Vaikka juttujen kuvankäyttö monasti vaikuttaakin rutiininomaisen mielikuvituksettomalta, huomion kiinnittäminen kuva-ainesta merkityksellistävään KD:een saattaa osoittaa tylsänkintuntuisen kuvankäytön puhuttelun kannalta hyvin tehokkaaksi.

Loppuhuomioita

Kuten sanoin, omasta näkökulmastani kertova ja kerrottu tila eroavat toisistaan vain sikäli, että niissä maailmasta kerrotaan eri tavoin - tavallaan niin, että edellisessä siitä varsinaisesti kerrotaan kun taas jälkimmäisessä se niin sanoakseni näytetään. Asia voidaan sanoa myös niin, että kertovassa tilassa rakennetaan ne kehykset, jotka muovaavat kerrotussa tilassa näkyvää maailmaa tällaiseksi tai tuollaiseksi. Kehyksistä siis riippuu, millaisia maailmoita me uutisjutuissa näemme - toki riippuu enemmän tai vähemmän, sillä kuten Fiske⁵⁶ toteaa, kehyksiä rakentavat merkitysten "rajoittamis-strategiat" joutuvat käymään alituista kamppailua mm. merkityksen ylenmäärästä ja vastaanottajakunnan "yhteiskunnallisista eroista" aiheutuvia "hajottavia voimia" vastaan.

Tässä maailmaa rajoittaen rakentavassa kehystystyössä strategisimman aseman saa kertova diskurssi. Voidaan olettaa, että se tuotetaan ja että se toimii ihannetapauksessa kutakuinkin seuraavalla tavalla.

Puhtaita uutisankkoja lukuun ottamatta jutuille antavat aihetta tietenkin todellisuudessa sattuvat tapahtumat ja esiin nousevat asiat. Uutistoimitus suuntautuu näihin oman ammatillisen positionsa pohjalta. Mitä tapahtumia tai asioita ja mitä niiden puolia jutuissa nostetaan esiin, riippuu ennen muuta siitä, miten toimitus punnitsee niiden uutisarvoisuutta. Toki se riippuu myös siitä, millaiseksi toimitus käsittää kyseisistä seikoista vallitsevan arkiymmärryksen. Uutisarvostuksista, vallitsevaksi uskotusta arkiymmärryksestä ja ehkäpä muistakin tekijöistä taas riippuu, mikä valitaan kulloisenkin uutisjutun 'kärjeksi' ja laajemmin juonirakenteeksi.⁵⁷ Nämä lyövät lukkoon kehyksen, jossa käsiteltävää tapahtumaa tai asiaa sen esiin otettavien puolien osalta merkityksellistetään.

'Kärki' ja juonirakenne säätelevät niin KD:n rakentamista kuin sitä, mitä juttuun liittyvästä ja käsillä olevasta ulkopuolisesta aineksesta siihen valitaan. KD:n rakentaminen ja ulkopuolisen aineksen valinta riippuvat toisistaan. Ensinnäkään juttuun ei hevin valittane 'kärkeä' ja juonirakennetta vastaan riitelevää UP:ta ja UK:ta - siis ainesta, jota jopa KD:n merkityksellistävin voimin on vaikea sovittaa riittävän eheästi kokonaisuuteen.⁵⁸ Toisaalta KD pyrittäneen kielellistämään niin, että se sovituu riittävän eheästi valittuun ulkopuoliseen ainekseen, siis niin, että se merkityksellistää ulkopuolisen aineksen riittävän ristiriidattomasti juonirakenteeseen sopivaksi.

'Kärjen' ja juonirakenteen läpivienti jutussa on juuri sitä, mistä tavataan puhua toimituksen kehystävänä, kohdentavana ja merkityksellistävänä toimintana. Sikäli kuin KD ja juttuun ulkopuolelta valitut 'paikan päällä' -muodot - UP ja UK - sovituvat tässä riittävän ristiriidattomasti yhteen,

sikäli toimituksen kehystävä, kohdentava ja merkityksellistävä työ peittyy. Connell⁵⁹ esittää asian seuraavasti:

Voimakas 'paikanpäällä' -muotojen painottaminen (...) peittää sen, että esitetty asia on suurelta osin toimittajien itsensä kehystämä ja kohdentama. Kehystys- ja kohdennustyö tuottaa (...) yleisölle tietyn orientaation tai 'näkökulman' Se kuitenkin rakennetaan 'paikan päällä' kuvattujen tapahtumien ja lausuntojen - 'ulkomaailman tositapahtumien - varaan. 'Paikan päällä' -muotojen käyttö tukee 'todellisuuden läpinäkyvyys-vaikutelmaa' mikä saa rakennetun näkökulman näyttämään 'luonnolliselta', ainoalta mahdolliselta.

On toisaalta korostettava, että vaikka jutussa rakennettu näkökulma asiaan kyettäisiin autentisoimaan 'paikan päällä' -muodoilla miten ristiriidattomasti ja aukottomasti tahansa, kyse on silti vain jutun tarjoamasta näkökulmasta. Mm. vaikka edellisen CBS:n jutun näkökulma rakennettiin ja autentisoitiin huomattavan ammattitaitoisesti, mikään ei takaa, että yleisön eri jäsenet myös lukivat sen tästä näkökulmasta, siis juttuna, jossa amerikkalaisen elämäntavan ylivertaisuudelle haasteen esittänyt tapahtuma kääntyy lopulta tuon elämäntavan voitoksi. Tästä huolimatta ei ole lainkaan vähäpätöistä tietää, millaisia maailmoja tv-uutiset yleisölle illasta toiseen tarjoavat ja kuinka nuo maailmat toimituksellisissa kehystyskäytännöissä rakentuvat.

Viitteet:

¹ Veijo Hietala, "Tv-uutiset viihteenä ja populaarikulttuurina". Tiedotustutkimus. Vol. 14:1(1991),5-12 sekä "Audiovisuaalinen tarinatuokio - tv-uutisten narratologiaa". *Tiedotustutkimus*. Vol. 15:3(1992),37-46.Ks. myös Marko Kuparinen, "Johdatus YLE:n tv-uutisten kertomusmaailmaan". *Radio- ja tv-tutkimuksen vuosikirja* 1993 89-103. Helsinki: Oy Yleisradio Ab.

² Margaret Morse, "Talk, Talk, Talk". *Screen*. Vol 26:2 (1985), 2-15 sekä "The Television News Personality and Credibility". Teoksessa Tania Modleski (ed.), *Studies in Entertainment*, 55-79. Bloomington/Indianapolis: Indiana University Press 1986.

³ Morse 1985,6.

⁴ Hietala 1992, 40.

⁵ Ks. Morse 1985, 8-9.

⁶ Hietala 1992, 45-46.

⁷ Gerard Genette, *Narrative Discourse*. Oxford: Basil Blackwell 1980, 227-31, 243-52.

⁸ Ibid., 248.

⁹ Hietala 1992, 45.

- ¹⁰ Morse 1985, 6.
- ¹¹ Tosin vrt. Hietala 1991, 11 ja 1992, 41.
- ¹² Morse 1985, 6-7.
- ¹³ Mm. Robert Stam et al. (*New Vocabularies in Film Semiotics*. London/New York: Routledge 1992, 97) huomauttavat voice over -kerronnan pulmallisuudesta Genetten kertojatypologian kannalta.
- ¹⁴ Hietala 1992, 45.
- ¹⁵ Morse 1985, 8.
- ¹⁶ Hietala 1992, 45.
- ¹⁷ Morse 1985, 8-9.
- ¹⁸ Pekka Tammi, "Kertoja tekstin hierarkkisessa rakenteessa". *Kirjallisuudentutkijain Seuran vuosikirja* 35, 37-53. Helsinki: SKS 1983, 37.
- ¹⁹ Ks. Veikko Pietilä, "Onko narratologia vihreämpää aidan journalistiselta puolelta?" *Kirjallisuudentutkijain Seuran vuosikirja* 45, 175-91. Helsinki: SKS 1991 sekä "Beyond the News Story: News as Discursive Composition". *European Journal of Communication*. Vol. 7:1 (1992), 37-67.
- ²⁰ Ks. Peter Dahlgren, "Berättande och betydelse i TV-nyheter". Teoksessa Ulla Carlsson (red.). *Forskning om journalistik*, 53-63. Nordicom-Nytt 4/1988. Dahlgren arvelee katsojan joutuvan helposti eksyksiin, ellei uutislähetyksissä olisi ankkurin yhteen kokoavaa keskushahmoa ja elleivät toimittajat esiintyisi niissä muuten kuin vain äänellään (ibid. 58). Mainita kannattaa myös Dahlgrenin ylikertojan käsite, jolla hän viittaa "koko siihen instituutioon, ammattikuntaan, joka tekee tv-uutisia" (ibid., 56). Vrt. myös Peter Dahlgren. "TV News as a Social Relation". *Media, Culture & Society* Vol. 3:3 (1981), 291-302.
- ²¹ Ts. joutuu kysymään, ovatko kommentaattorit ja toimittajat ankkurin kertomukseen kuuluvia henkilöitä, mitä Genetten intradiegeettisen kertojan käsite mm. Shlomith Rimmon-Kenanin, *Narrative Fiction: Contemporary Poetics*. London/New York: Methuen 1983, 94-5 mukaan edellyttää.
- ²² Toki toimittajat saattavat tahtoen tai tahtomattaan provosoida toiminnallaan toimituksen ulkopuolisessa maailmassa näitä tai noita tapahtumia ja osallistua näin niihin toiminnallisesti. Silti uutisjutuissa ei näistäkään ole tapana kertoa näihin osallisen vaan niitä ulkopuolisena tarkkailevan näkökulmasta.
- ²³ Hietala 1991, 11.
- ²⁴ Hietala 1991, 10 ja 1992, 42.
- ²⁵ Hietala 1992, 41. Vastaavia jaotteluja ovat esittäneet monet sellaisetkin, jotka eivät lähde nimenomaan kertovan ja kerrotun maailman erottelun pohjalta, ks. esim. Charlotte Brunsdon & David Morley, *Everyday Television: Nationwide*. London: British Film Institute 1978, Ian Connell, "Television News and the Social Contract". Teoksessa Stuart Hall et al. (eds.), *Culture, Media, Language*, 139-56. London: Hutchinson 1980, John Hartley *Understanding News*. London/New York: Methuen 1987, 107-29 ja John Fiske, *Television Culture*. London, New York: Methuen 1987, 281-96.
- ²⁶ Hietala 1991, 11.
- ²⁷ Ibid.
- ²⁸ Ks. Seija Ridell, Miten uutinen 'puhuttelee'? *Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisusarja* A: 63, 1990, 87-91.

- ²⁹ Len Masterman, *Medioita oppimassa*. Helsinki: KSL 1989 125-31. Esimerkit koskevat tosin vain yhtä erikoistapausta, haastattelijaa.
- ³⁰ Hartley 1982, 109-15.
- ³¹ Erottelu lähenee jo antiikista tuttua diegesis/mimesis jakoa (josta ks. Genette 1980, 162-85). Tosin jakoa tv-uutisiin soveltava joutuu niiden visuaalisuuden vuoksi kysymään, onko olemassa visuaalista diegesistä.
- ³² Ks. Pietilä 1991 ja 1992.
- ³³ Esimerkkinä tällaisesta kuvankäytöstä esittää Harri Palmolahti, Kuka ampui? Tutkimus journalismin, erityisesti televisiouutisten tavasta syyllistää. *Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisusarja A:81*, 1993. 82-91.
- ³⁴ Connell 1980, 147.
- ³⁵ Ibid., 148.
- ³⁶ Fiske 1987, 188-9.
- ³⁷ Peter Dahlgren 1988, 59.
- ³⁸ Richard Gruneau & Robert A. Hackett, "The Production Of TV News". Teoksessa John Downing et al. (eds.), *Questioning the Media*, 281-95. Newbury Park: Sage 1990. Ratkaisunani olisi mahdollista pitää hyvinkin arveluttavana sillä perusteella, että eritoten kuvien erittelyn voisi katsoa edellyttävän niiden omakohtaista näkemistä. Totta onkin, että tämä saattaisi johtaa tuonnempana esitettävien tulkintojen rikastumiseen, mahdollisesti jopa joidenkin tulkintojen muuttumiseen. Artikkelissani ei kuitenkaan ole pyrkimyksenä po. jutun tarkka erittely vaan kehittämäni menetelmän tulkinnallisen toimivuuden kokeilu. Tätä tarkoitusta varten kuvien omakohtainen näkeminen ei nähdäkseni ole tarpeen vaan tähän riittää se, mitä G&H kuvien sisällöstä juttulitteraatiossaan kertovat.
- ³⁹ Elk=erikoislähikuva, lk=lähikuva, pk=puolikuva ja kk=kaukokuva, vrt. Kirsti Siraste, *Elokuvan leikkauksesta ja television kuvasekoituksesta*. Helsinki: Yleisradion ammattiopisto 1982, 26-7. Jos otoksen kohdalla on kaksi kuvakokoa, se merkitsee kuvakoon vaihtumista otoksen sisällä. Huomautettakoon tässä yhteydessä, että jakson 16 toimittajan KD:n litterointiin sisältyy G&H:11a ilmeinen painovirhe. Siinä pitäisi sanan "and" asemasta olla "had", muutoin toimittajan puheessa ei olisi järkeä.
- ⁴⁰ Gruneau & Hackett 1990, 291.
- ⁴¹ Ibid., 292.
- ⁴² Ibid.
- ⁴³ Ibid.
- ⁴⁴ Kuten G&H:kin huomauttavat, sellaiset paluusyyt, joissa viitattaisiin kriittisesti Yhdysvaltain taloudellisesti-politiittisen järjestelmän epäkohtiin, loistavat jutussa poissaolollaan. Epäilemättä tämä on kertojakollektiivin harkitun valintatoiminnan tulosta.
- ⁴⁵ Ks. Veikko Pietilä, "Ikkunako maailmaan? Uutisgenre ja uutisen todellisuusvaikutelma". *Tiedotustutkimus*. Vol. 16:2 (1993), 46-58.
- ⁴⁶ Englanninkielisenä sivulause on seuraava: "but many have had a hard time in this country".
- ⁴⁷ Toimittajan KD alleviivaa tätä jutun lopussa jaksoissa 19-23 - "kaikki vapautta kaipaavat eivät aina opi olemaan vapaita". Siinäpä se!

⁴⁸ Fiske 1987, 301-8.

⁴⁹ Gaye Tuchman, "Objectivity as a Strategic Ritual". *American Journal of Sociology*. Vol.77:4 (1972), 660-679.

⁵⁰ Edward J. Epstein, *News from Nowhere*. New York: Vintage Books 1974, 152-80.

⁵¹ Roland Barthes, *Image, Music, Text*. London: Fontana 1977, 25-7, 37-41.

⁵² Ks. myös John Fiske, *Merkkien kieli*. Tampere: Vastapaino 1992, 145-6.

⁵³ Jostain syystä tutkimuksissa ei kuvan ja sanan tähän suhteeseen ole kiinnitetty juurikaan huomiota - tosin mm. Palmolahdella 1993, 13-21 on havaittavissa pyrkimystä tähän suuntaan. Useimmiten kuva-ainesta on tutkittu ikään kuin omana kokonaisuutenaan (näin esim. Gaye Tuchman, *Making News*. New York: The Free Press 1978, 104-32). Milloin kuvan ja sanan suhteeseen on kiinnitetty huomiota, kysymys on koskenut tyypillisesti sitä, vastaako kuva sanallista esitystä vai ei (ks. esim. Anna Celsing, "Seeing Is Believing", *Journalisthögskolan i Stockholm, Skriftserie*, 5 1984, 4-16. Tv-uutisten kuvan tutkimus on ylipäättään yhä lapsenkengissään, vrt. esim. Michael Griffin, "Looking at TV News: Strategies for Research". *Communication*. Vol. 13:2(1992), 121-41.

⁵⁴ Asian tarkempaan erittelyyn voisi lähteä ehkäpä metonymia - metafora -ulottu vuoden pohjalta. Vaikuttaa siltä, että yleensä 'realistisuudessaan' välittömänä todisteena tai enintään metonymiana toimivan tv-uutiskuvan metaforisoiva vertausluvallistaminen KD:ssa laukaisee esiin myös sellaista siihen sisältyvää merkityspotentiaalia, joka poikkeaa KD:n tarkoittamasta merkityksenannosta. Metonymia- ja metaforaproblematiikasta ks. esim. Fiske 1992, 122-31.

⁵⁵ Klaus Bruhn Jensen, *Making Sense of the News*. Aarhus University Press 1986, 65 katsoo, että tv-uutisiin sisältyy "kaksi rinnakkaista kertomusta" - puhuttu kertomus ja kuvakertomus - jotka kuitenkin jäävät yleensä verrattain erillisiksi toisistaan. Jos kuitenkin kiinnitetään huomiota KD:n kuva-ainesta merkityksellistävään toimintaan, johtopäätös voi useinkin olla toinen kuten esimerkkijutun erittely osoitti. Kuten Hietala ja kumppanit huomauttavat, mm. kertojan näkymättömänä 'Jumalan äänenä' esittämä voice over -selostus luo vaikutelmaa, että sen kohteena oleva "visuaalinen diskurssi on hänen kertomustaan" eikä mitään siitä erillistä. Ks. Veijo Hietala et al., "Kuka viritti ansan, Nicolae Ceausescu?" *Lähikuva 4-1* (1989-90), 77.

⁵⁶ Fiske 1987, 283.

⁵⁷ 'Kärjestä' ja juonirakenteesta ks. Esa Reunanen, Merkitysympäristö ja uutisgenren säännöt. *Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisusarja A:76*, 1991, 53-4, 65-9.

⁵⁸ Ks. Epstein 1974, 177, jonka mukaan yhdysvaltalaisessa tv-uutistuotannossa päti jo 60-luvun lopulla sääntö, että "filmistä käytetään vain sovittuun juttuun sopivat osat; jutun jonkin pointin kanssa ristiriitainen tai vaikka vain sitä horjuttavalta tuntuva filmi tulee hylätä". Vrt. myös Kuparinen 1993, 96-7. Kuparinen sanoo myös sanan tai pari kotimaisen tv-uutisilmaisun kehityksestä.

⁵⁹ Connell 1980, 145.